

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «КОРОТЮК ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KOROTYUK v. UKRAINE)**

(Заява № 74663/17)

РІШЕННЯ

Ст. 1 Першого протоколу до Конвенції • Позитивні обов'язки • Грубі та серйозні недоліки у проведенні розслідування кримінальної справи за фактом порушення авторських прав шляхом розміщення книги заявниці в мережі «Інтернет» для платного завантаження без її згоди • Відсутність доступного та ефективного цивільно-правового засобу юридичного захисту • Принципи, встановлені в рішенні у справі «Блумберга проти Латвії» (*Blumberga v. Latvia*), застосовні до злочинних посягань приватних осіб на права інтелектуальної власності за відсутності окремого ефективного цивільно-правового засобу юридичного захисту

СТРАСБУРГ

19 січня 2023 року

ОСТАТОЧНЕ

19.04.2023

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Коротюк проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Жорж Раварані (*Georges Ravarani*), Голова,

Мартінш Мітс (*Mārtiņš Mits*),

Стефані Моро-Вікстром (*Stéphanie Mourou-Vikström*),

Ладо Чантурія (*Lado Chanturia*),

Марія Елосегі (*María Elósegui*),

Катеріна Шімачкова (*Kateřina Šimáčková*),

Микола Гнатовський (*Mykola Gnatovskyy*), судді,

та Віктор Соловейчик (*Victor Soloveyichik*), Секретар секції,

З огляду на:

заяву (№ 74663/17), яку 10 жовтня 2017 року подала до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянка України, пані Оксана Вікторівна Коротюк (далі – заявниця);

рішення повідомити про заяву Уряд України (далі – Уряд);

зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 06 грудня 2022 року

постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Заявниця є автором книги, яку розмістили для незаконного завантаження в мережі «Інтернет». Справа стосується її скарги на те, що органи державної влади не провели оперативного та ефективного розслідування у зв'язку з цим усупереч позитивним обов'язкам держави за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції щодо захисту інтелектуальної власності.

ФАКТИ

2. Заявниця народилася у 1986 році та згідно з останньою наявною інформацією проживає у м. Київ. У Суді заявницю представляв пан М.Г. Коротюк, юрист, який практикує у м. Київ.

3. Уряд представляла виконувач обов'язків Уповноваженого на той момент, пані О. Давидчук.

4. Факти справи можуть бути узагальнені таким чином.

5. Заявниця є автором книги «Науково-практичний коментар до Закону України «Про нотаріат». Без її згоди примірник книги був розміщений для завантаження за оплату на вебсайті, присвяченому, головним чином, розповсюдженню українських підручників. Платежі здійснювалися на картку українського банку та активувалися за

допомогою текстового повідомлення, надісланого на український номер телефону.

6. 18 лютого 2013 року заявниця звернулася з офіційною заявою до міліції, вимагаючи порушити кримінальну справу за фактом умисного порушення авторських прав (див. пункт 26). Заявниця стверджувала, що її власна перевірка показала, що вебсайт, як вбачалося, був зареєстрований на ім'я пана О.О. Заявниця вказала ім'я пана О.О., його дату народження та ідентифікаційний номер платника податків. Було порушено кримінальне провадження.

7. 21 березня 2013 року заявниця звернулася до слідчого міліції з клопотанням про проведення таких конкретних слідчих дій: (i) отримання інформації від банку «А.» про власника банківської картки (вона вказала конкретний номер), яка, як стверджувалося, використовувалася для отримання платежів за завантаження її книги; (ii) отримання інформації від компанії «С.», яка керувала службою для обміну текстовими повідомленнями, про користувача номера, який, як стверджувалося, використовувався для доступу до завантаження книги; та (iii) залучення вказаного нею технічного спеціаліста. Вона також зазначила, що подасть цивільний позов про відшкодування шкоди, коли буде встановлено кількість незаконних завантажень і причетних осіб.

8. Заявниця неодноразово заново подавала такі та інші подібні клопотання протягом подальшого провадження.

9. 26 червня 2013 року працівники міліції закрили кримінальне провадження, встановивши відсутність події злочину. В якості обґрунтування слідчий зазначив, що пан О.О., який протягом останніх двох років проживав у Хорватії, надіслав пояснення факсимільним зв'язком, що не мав стосунку до розповсюдження книги заявниці. Це також підтвердив його батько, пан Р.О.

10. 26 листопада 2013 року прокурор скасував цю постанову про закриття кримінального провадження, і розслідування було поновлено.

11. 14 жовтня 2014 року заявниця подала клопотання про тимчасовий доступ до інформації, яка перебувала у володінні банку «А.». 24 жовтня 2014 року районний суд постановив ухвалу, зобов'язавши банк розкрити інформацію захиснику заявниці про власника рахунку з номером, зазначеним заявницею (див. підпункт «i» пункту 7). 05 листопада 2014 року банк відповів, що не обслуговував рахунку з вказаним номером.

12. Згодом заявниця дізналася, що відповідний банківський рахунок, як стверджувалося, був відкритий не в банку «А.», а в банку «Б.». Захисник заявниці звернувся із запитом про отримання відповідної інформації від останньому банку, але 28 листопада 2014 року отримав відмову, обґрунтовану банківською таємницею. 08 грудня 2014 року він звернувся з клопотанням про тимчасовий

доступ до інформації, яка перебувала у володінні банку «Б.», але 23 грудня 2014 року районний суд відмовив у задоволенні клопотання, оскільки на той момент відповідне кримінальне провадження було закрито постановою від 18 грудня 2014 року (див. пункт 13).

13. 18 грудня 2014 року працівники міліції винесли постанову про закриття кримінального провадження у зв'язку з відсутністю в діянні складу кримінального правопорушення. Постанова була вмотивована так.

(i) Було встановлено, що завантажити книгу з вебсайту можна було шляхом здійснення оплати на банківський рахунок у банку «А.» з тим самим номером, який вказала заявниця у своєму клопотанні від 21 березня 2013 року (див. підпункт «i» пункту 7).

(ii) 15 вересня 2014 року працівники міліції направили ухвалу про тимчасовий доступ до інформації, яка перебувала у володінні банку «А.», але той відповів, що рахунок з вказаним номером ним не обслуговувався.

(iii) Представника видавництва, яке опублікувало паперовий примірник книги, допитали і він зазначив, що не знав, хто міг бути причетним до розповсюдження книги в мережі «Інтернет».

(iv) Вебсайт було зареєстровано компанією «Д.» у Сполучених Штатах Америки та розміщено на хостингу провайдера у м. Лондон. Доменне ім'я було зареєстровано в іншій компанії у м. Лондон. Особу реєстратора можна було встановити лише подавши запит про надання міжнародно-правової допомоги.

(v) Послуги за відповідним номером для обміну текстовими повідомленнями надавалися компанією «М.», розташованою у м. Київ, «однак іншу інформацію надати було не в змозі, оскільки вона є конфіденційною».

(vi) У постанові було зроблено висновок про неможливість ні підтвердження факту незаконного розповсюдження книги, ні встановлення особи, причетної до її стверджуваного розповсюдження.

14. 02 квітня 2015 року Апеляційний суд міста Києва скасував постанову про закриття кримінального провадження від 18 грудня 2014 року як передчасну на тій підставі, зокрема, що причини, наведені для її закриття (див. підпункти «iv» і «v» пункту 13), вказували, що насправді всі можливі слідчі дії для встановлення обставин справи проведені не були.

15. 17 квітня 2015 року заявниця офіційно звернулася до міліції з клопотанням про поновлення розслідування згідно з ухвалою апеляційного суду. У своєму клопотанні вона, зокрема, зазначила, що відповідна банківська картка, яка використовувалася для незаконних завантажень, була видана банком «Б.».

16. З активного листування між заявницею, працівниками міліції та судами вбачається, що в наступні місяці виникла плутанина щодо того,

де (в якому суді, відділі міліції чи прокуратурі) знаходилися матеріали кримінальної справи.

17. 06 жовтня 2015 року та 05 травня 2016 року працівники поліції знову закривали кримінальне провадження здебільшого з тих самих підстав, що були зазначені в постанові від 18 грудня 2014 року (див. пункт 13). Однак згідно з постановами про закриття кримінального провадження за 2015 та 2016 роки компанія «М.» зазначила у поясненнях поліції, що не обслуговувала відповідний номер для обміну текстовими повідомленнями.

18. Вбачається, що заявницю не одразу повідомляли про ці постанови: наприклад, 16 серпня 2016 року заявниця звернулася до поліції із запитом про надання інформації про хід розслідування. 25 серпня 2016 року працівники поліції повідомила заявницю, що кримінальне провадження було закрито 05 травня 2016 року, але не надали копію постанови про закриття кримінального провадження. Копія була надана 28 грудня 2016 року після двох запитів заявниці.

19. У 2015 та 2016 роках заявниця кожного разу подавала скаргу, стверджуючи, зокрема, що постанови про закриття кримінального провадження були винесені передчасно, без проведення подальшого розслідування, а їй самостійно не вдалося отримати ухвалу про тимчасовий доступ до інформації, яка перебувала у володінні банку «Б.», у зв'язку з незаконним закриттям кримінального провадження 18 грудня 2014 року (див. пункти 12 і 13).

20. 18 грудня 2015 року районний суд скасував постанову про закриття кримінального провадження 2015 року, а постанову 2016 року – 08 лютого 2017 року як передчасні, поверхові та такі, які не вказували на проведення нових слідчих дій для просування розслідування перед винесенням постанови про закриття кримінального провадження. Зокрема, в останній згаданій ухвалі про скасування постанови про закриття провадження суд вказав, що до винесення згаданої постанови слідчий не встановив власника відповідного номеру для обміну текстовими повідомленнями.

21. Відтоді розслідування триває, але немає жодної інформації про проведення будь-яких конкретних слідчих дій. Нещодавно, у листі від 13 травня 2021 року, прокуратура повідомила захисника заявниці, що розслідування тривало і прокуратура дала певні вказівки (які саме у листі зазначено не було) слідчому поліції щодо проведення додаткових слідчих дій.

22. 28 лютого 2018 року заявниця подала електронну скаргу на порушення авторських прав до компанії «Google» (вочевидь, у межах так званої системи «DMCA Takedown», запровадженої відповідно до Закону Сполучених Штатів Америки «Про авторське право у цифрову епоху»), і відповідний вміст було вилучено з результатів пошуку «Google».

ВІДПОВІДНА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

I. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС 2012 РОКУ

23. Стаття 55 Кримінального процесуального кодексу України 2012 року визначає потерпілого як особу, якій було завдано шкоди кримінальним правопорушенням. Процесуальні права потерпілого виникають з моменту подання ним заяви про вчинення щодо нього кримінального правопорушення. У статті 56 перелічені права потерпілих, у тому числі право знати сутність підозри чи обвинувачення, пред'явлені обвинуваченому, знати про постанови про закриття кримінального провадження; право подавати докази; право на оскарження рішень органу досудового розслідування, прокурора та суду; та право на відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.

24. Відповідно до статей 127 і 128 особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової та/або моральної шкоди, може пред'явити цивільний позов до підозрюваного або обвинуваченого під час кримінального провадження до початку судового розгляду.

25. Статті 159 – 163 передбачають, що суд може у відповідь на клопотання «сторони кримінального провадження» зобов'язати особу, яка володіє певною інформацією чи документами, надати їх запитуючій стороні у випадку дотримання низки умов, зокрема, що відповідна інформація необхідна для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні. Пунктом 19 частини першої статті 3 Кримінального процесуального кодексу України визначено, що потерпілий є стороною кримінального провадження з боку обвинувачення (разом з прокурором і слідчим). Підсудний та його або її захисник є основними сторонами з боку захисту.

II. КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ 2001 РОКУ (У РЕДАКЦІЇ, ЧИННІЙ НА МОМЕНТ ПОДІЙ)

26. На момент подій стаття 176 Кримінального кодексу України передбачала, що незаконне відтворення та розповсюдження творів або інше умисне порушення авторського права і суміжних прав, якщо воно завдало «матеріальної шкоди у значному розмірі», каралося штрафом з відрахуванням на користь держави до 20% доходу на строк до двох років або позбавленням волі на строк до двох років з конфіскацією незаконних примірників творів.

На той момент «матеріальна шкода у значному розмірі» визначалася законом (поєднання положень Кримінального кодексу України та Податкового кодексу України) як шкода, що перевищувала суму, еквівалентну приблизно 1 055 євро.

Частина друга цієї статті збільшувала потенційне покарання до п'яти років позбавлення волі за ті самі дії, якщо вони були вчинені повторно або групою осіб або якщо сума шкоди перевищувала 10 550 євро.

III. ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ 2003 РОКУ

27. Стаття 1177 Цивільного кодексу України передбачає, що держава відшкодовує шкоду потерпілому від кримінального правопорушення, якщо не встановлено особу, яка вчинила злочин, або якщо ця особа є неплатоспроможною.

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ ДО КОНВЕНЦІЇ

28. Заявниця скаржилася, що органи державної влади не провели оперативного та ефективного розслідування у зв'язку з незаконним завантаженням її книги усупереч позитивному обов'язку держави захищати інтелектуальну власність. У своїй заяві заявниця посилалася на статті 6 і 13 Конвенції. Уряд було повідомлено про цю скаргу за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, і заявниця посилалася на останнє положення у своїй відповіді на зауваження Уряду.

29. Суд, якому належить провідна роль щодо здійснення юридичної кваліфікації фактів справи (див. рішення у справі «Радомілья та інші проти Хорватії» [ВП] (*Radomilja and Others v. Croatia*) [GC], заяви № 37685/10 та № 22768/12, пункт 114, від 20 березня 2018 року) вважає за доцільне розглянути скаргу заявниці за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції (див., наприклад, рішення у справі «Белане Надь проти Угорщини» [ВП] (*Bélané Nagy v. Hungary*) [GC], заява № 53080/13, пункти 45 і 46, від 13 грудня 2016 року). Це положення передбачає:

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів.»

А. Доводи сторін

30. Уряд стверджував, що держава виконала свої позитивні обов'язки, прийнявши статтю 1177 Цивільного кодексу України, яка передбачала умовне право на відшкодування для потерпілих від нерозкритих злочинів або злочинів, вчинених неплатоспроможними особами (див. пункт 27). Однак, оскільки не було прийнято закону, який би реалізовував це положення, заявниця не могла висунути достатньо обґрунтовану вимогу стосовно отримання відшкодування шкоди для цілей статті 1 Першого протоколу до Конвенції (Уряд посилався на ухвалу щодо прийнятності у справі «Петльованій проти України» (*Petlyovanyu v. Ukraine*), заява № 54904/08, від 30 вересня 2014 року). Розслідування у справі усе ще тривало.

31. Заявниця зазначила, що оскільки не було прийнято закону, який би встановлював умови надання відшкодування шкоди згідно зі згаданим положенням Цивільного кодексу України, подання позову про відшкодування шкоди за цим положенням не було ефективним засобом юридичного захисту. На думку заявниці, порушення обов'язків держави полягало радше у непроведенні ефективного розслідування, внаслідок чого вона залишилася беззахисною у зв'язку з крадіжкою інтелектуальної власності та була позбавлена можливості подати позов про відшкодування шкоди. Це було зумовлено неможливістю встановити осіб, причетних до вчинення злочину, та шкодою, завданою цим злочином.

В. Оцінка Суду

1. Прийнятність

32. Настільки можна зрозуміти Уряд як такий, що заперечує застосовність статті 1 Першого протоколу до Конвенції, оскільки заявниця не мала законних очікувань отримати відшкодування від держави за статтею 1177 Цивільного кодексу України, Суд зауважує, що заявниця скаржилася не на відсутність можливості отримати відшкодування від держави, а радше на неспроможність держави захистити її права інтелектуальної власності та, зокрема, на стверджуване ненадання державою, як зазначалося, внаслідок непроведення ефективних слідчих дій органами державної влади, можливості заявниці подати позов про відшкодування шкоди проти сторін, які незаконно розповсюджували та використовували її роботу, порушуючи її авторські права.

33. Суд повторює, що захист прав інтелектуальної власності, у тому числі захист авторських прав, підпадає під дію статті 1 Першого протоколу до Конвенції (див. рішення у справі «Анхойзер-Буш Інк. проти Португалії» [ВП] (*Anheuser-Busch Inc. v. Portugal*) [GC], заява

№ 73049/01, пункт 72, ЄСПЛ 2007-I). У цій справі беззаперечним є те, що заявниця була автором відповідної книги і мала авторське право на неї. Отже, заявниця володіла «майном» у розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції, і це положення застосовується.

34. Може постати питання, чи вважається заявниця такою, що «зазнала суттєвої шкоди» у розумінні підпункту «b» пункту 3 статті 35 Конвенції у зв'язку з порушенням, про яке вона стверджувала. Справді, заявниця була автором роботи для спеціалістів, яка могла б не мати великого комерційного успіху навіть за відсутності можливості її незаконного завантаження. Однак Суд зазначає, що сама суть скарги заявниці стосується стверджуваного ненадання органами державної влади можливості заявниці навіть встановити розмір шкоди, якої вона зазнала, у зв'язку з допущеними ними недоліками в проведенні розслідування (див. пункт 31). За таких обставин було б недоцільно відхиляти скаргу заявниці за підпунктом «b» пункту 3 статті 35 Конвенції.

35. Суд також зазначає, що скарга, яка розглядається, не є ані явно необґрунтованою, ані неприйнятною з будь-яких інших підстав, перелічених у статті 35 Конвенції. Тому вона має бути визнана прийнятною.

2. Суть

36. Відповідні принципи практики Суду були наведені в рішенні у справі «Блумберга проти Латвії» (*Blumberga v. Latvia*), заява № 70930/01, пункти 67 і 68, від 14 жовтня 2008 року):

«67. Суд вважає, що в контексті статті 1 Першого протоколу до Конвенції, коли втручання у право на мирне володіння майном було вчинено приватною особою, у держави виникає позитивний обов'язок забезпечити у своїй національній правовій системі, щоб право власності було достатньою мірою захищено законодавством і були доступні належні засоби юридичного захисту, за допомогою яких потерпілий від втручання може захистити свої права, у тому числі, за необхідності, вимагаючи відшкодування будь-якої завданої шкоди. Крім того, якщо втручання має кримінальний характер, цей обов'язок також вимагатиме від органів державної влади проведення ефективного розслідування та, у випадку необхідності, притягнення до відповідальності (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «М.С. проти Болгарії» (*M.C. v. Bulgaria*), заява № 39272/98, пункти 151 – 153, ЄСПЛ 2003-XII). У зв'язку з цим зрозуміло, що ці обов'язки, як і обов'язки за статтями 2 і 3 Конвенції щодо проведення ефективного розслідування загибелі осіб або тверджень про жорстоке поводження, мають розглядатися як обов'язок вжиття заходів, а не досягнення результатів; іншими словами, обов'язок органів державної влади розслідувати та притягувати до відповідальності за такі дії не може бути абсолютним, оскільки очевидно, що багато злочинів залишаються нерозкритими або непокараними, незважаючи на розумні зусилля органів державної влади. Натомість держава зобов'язана забезпечити проведення належного та адекватного розслідування та компетентність і ефективність дій залучених органів державної влади. До того ж Суд розуміє практичні труднощі, з якими

РІШЕННЯ У СПРАВІ «КОРОТЮК ПРОТИ УКРАЇНИ»

можуть зіткнутися органи державної влади під час розслідування злочинів, а також необхідність ухвалювати оперативні рішення та визначати пріоритетність у розслідуванні найтяжчих злочинів. Отже, до обов'язку щодо розслідування менш тяжких злочинів, таких як ті, що стосуються власності, висувається менше вимог ніж до обов'язку щодо розслідування більш тяжких злочинів, таких як насильницькі злочини, і зокрема тих, які підпадають під дію статей 2 і 3 Конвенції. Таким чином, Суд вважає, що у справах про менш тяжкі злочини держава не виконує свого позитивного обов'язку у зв'язку з цим лише тоді, коли можуть бути встановлені грубі та серйозні недоліки у проведенні розслідування кримінальної справи чи притягненні до відповідальності (див. там само, пункти 167 і 168).

68. Крім того, Суд вважає, що можливість подання цивільного позову проти осіб, які, як стверджується вчинили злочин проти власності, може становити реальний альтернативний спосіб для потерпілого забезпечити захист своїх прав, навіть якщо кримінальне провадження не призведе до успішного закінчення, за умови, що цивільний позов має розумні шанси на успіх (див. ухвалу щодо прийнятності у справі «Плотіна проти Латвії» (*Plotiņa v. Latvia*), заява № 16825/02, від 03 червня 2008 року). Тоді як результат кримінального провадження може мати значний або навіть вирішальний вплив на перспективи успіху цивільного позову, поданого у межах кримінального провадження чи окремого цивільного провадження, держава не може нести відповідальність за відсутність перспектив успіху такої вимоги лише тому, що розслідування кримінальної справи зрештою не призвело до засудження. Натомість держава не виконає свої позитивні обов'язки за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції лише у тому випадку, якщо відсутність перспектив успіху цивільного провадження стане прямим наслідком надзвичайно серйозних і грубих недоліків у проведенні розслідування кримінальної справи на підставі тих самих фактів, що були наведені в попередньому абзаці».

37. Зазначені принципи застосовувалися у справах щодо розбійного нападу (див. ухвалу щодо прийнятності у справі «Кейпенвардекас проти Латвії» (*Keipenvardecas v. Latvia*), заява № 38979/03, пункт 64, від 02 березня 2010 року), фінансових злочинів (див. рішення у справі ««Загребський банк д.д.» проти Хорватії» (*Zagrebačka banka d.d. v. Croatia*), заява № 39544/05, пункти 276 – 277, від 12 грудня 2013 року) та підпалу (див. рішення у справі «Абукаускаї проти Литви» (*Abukauskai v. Lithuania*), заява № 72065/17, пункти 54 – 73, від 25 лютого 2020 року). На думку Суду, вони також застосовуються, *mutatis mutandis*, до посягань приватних осіб на права інтелектуальної власності, як у цій справі, коли таке посягання *prima facie* становить кримінальне правопорушення та будь-який окремий цивільно-правовий засіб юридичного захисту не буде ефективним через поєднання обставин, викладених у пунктах 38 – 43.

38. Суд вказує на відсутність тверджень Уряду, що національна правова система забезпечувала необхідний захист, надаючи загальну можливість заявниці подати цивільний позов або скористатися іншими засобами юридичного захисту поза межами кримінального законодавства.

39. Зокрема, не було наведено жодного аргументу, що згідно з українським законодавством заявниця мала у своєму розпорядженні такі засоби юридичного захисту щодо будь-якого із причетних до злочину, чия особа була їй відома (наприклад, компанії, яка надавала послуги хостингу відповідного вебсайту, розташованій у м. Лондон – див. підпункт «iv» пункту 13), без встановлення фізичних чи юридичних осіб, безпосередньо відповідальних за розміщення її книги для незаконного завантаження.

40. Так само Уряд не стверджував, що заявниця могла подати цивільний позов або скористатися іншими не кримінально-правовими засобами юридичного захисту в межах будь-якої іншої правової системи, зокрема в Сполучених Штатах Америки чи Сполученому Королівстві. Зокрема, до Суду не було подано жодних доводів стосовно того, які юрисдикційні принципи чи матеріально-правові норми щодо притягнення до відповідальності могли бути підставою для такого позову.

41. У цій справі особи, безпосередньо відповідальні за порушення авторських прав, користувалися послугами українських банківської та телекомунікаційної компаній (див. пункт 5 і підпункти «iv» пункту 13), які повністю перебували під юрисдикцією українських органів державної влади. Найбільш прямим засобом для встановлення цих осіб було отримання інформації від цих компаній, а єдиним встановленим способом для цього – розслідування кримінальної справи.

42. Суд зауважує, що спроби заявниці встановити фізичних або юридичних осіб, які створили систему незаконного завантаження, були безуспішними. Суд схильний прийняти позицію заявниці, що за обставин цієї справи, коли держава вирішила встановити кримінальну відповідальність за певні серйозні випадки порушення авторського права, особа сторони (або сторін), яка порушила авторське право, на практиці могла бути встановлена лише шляхом використання слідчих повноважень держави. Вбачається, що подання цивільного позову до того, як розслідування кримінальної справи встановило б цю сторону або сторін, не було практично можливим для заявниці.

43. У цьому контексті Суд також зауважує, що національне законодавство передбачає можливість подання цивільного позову в межах кримінального провадження лише після встановлення особи підозрюваного чи обвинуваченого (див. пункт 24; див. також, наприклад, рішення у справах «Афанасьєв проти України» (*Afanasyev v. Ukraine*), заява № 38722/02, пункт 77, від 05 квітня 2005 року та «Басюк проти України» (*Basyuk v. Ukraine*), заява № 51151/10, пункт 64, від 05 листопада 2015 року).

44. Насамкінець Суд бере до уваги аргумент Уряду, що він виконав свої позитивні обов'язки, прийнявши статтю 1177 Цивільного кодексу України, яка передбачає надання відшкодування шкоди потерпілим від

кримінальних правопорушень, якщо особу, яка вчинила злочин, не встановлено, або така особа є неплатоспроможною. Однак, як зазначив сам Уряд, закону, необхідного для реалізації цього положення, прийнято не було, а тому заявниця не має можливості отримати відшкодування шкоди на підставі статті 1177 Цивільного кодексу України без запровадження таких норм законодавства.

45. Із зазначеного випливає, що, хоча суперечки щодо авторських прав загалом мають цивільно-правовий характер, за конкретних обставин цієї справи, яка стосувалася стверджуваного кримінального правопорушення, держава-відповідач мала позитивний обов'язок за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції провести ефективне розслідування кримінальної справи. Вважати інакше означало б ігнорувати практичні реалії ситуації та діяти усупереч принципу, згідно з яким Конвенція має тлумачитися і застосовуватися таким чином, щоб передбачені нею права були практичними та ефективними, а не теоретичними й ілюзорними (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Вістінш і Перепьолкінс проти Латвії» [ВП] (*Vistiņš and Perepjolkins v. Latvia*) [GC], заява № 71243/01, пункт 114, від 25 жовтня 2012 року).

46. Таким чином, залишається перевірити, чи виконала держава свої позитивні обов'язки, прийнявши норми кримінального законодавства та застосувавши їх на практиці. Розглядаючи це питання, Суд усвідомлює, що це обов'язок вжиття заходів, а не досягнення результатів.

47. У зв'язку з цим Суд зазначає, що розслідування кримінальної справи характеризувалося низкою недоліків, зокрема зазначених у подальших пунктах.

48. Заявниця визначила конкретні кроки, які, ймовірно, призвели б до встановлення осіб, які вчинили злочин, і не вимагала від органів державної влади проводити широкомасштабні пошукові заходи, які були б непропорційними тяжкості стверджуваного злочину. Зокрема, вона повідомила органам державної влади, що сторони, причетні до схеми незаконного завантаження, використовували конкретну банківську картку, видану українським банком, і український короткий телефонний номер (див., наприклад, пункти 7 і 15). Все, що вимагалось від органів державної влади, полягало у вжитті розумних і легкодоступних заходів для встановлення осіб, які використовували відповідний банківський рахунок і номер телефону. Проте органи державної влади не вжили цих визначених та легкодоступних заходів, не навівши чіткого пояснення причин, які перешкодили їм це зробити.

49. Зокрема, органи державної влади наполягали на тому, що банк «А.» не випускав картку, яка, як стверджувалося, використовувалася для отримання оплати за незаконні завантаження, хоча заявниця ще у квітні 2015 року повідомила органи державної влади, що згідно з її

інформацією відповідна картка була насправді видана банком «Б.» (див. пункти 15 і 17).

50. Ніщо не свідчить, що органи державної влади намагалися перевірити цю оновлену інформацію. Крім того, незрозумілим чином вони продовжували посилатися на те, що відповідна картка не була видана банком «А.», як на підставу для закриття кримінального провадження (див. пункт 17).

51. Органи державної влади обмежилися неодноразовими твердженнями, що номер телефону, який використовувався для доступу до незаконного завантаження, не обслуговувався компанією «М.». Вони не зробили жодної очевидної спроби встановити юридичну особу, яка насправді обслуговувала цей номер телефону (див. пункт 17).

52. Ні національні органи влади, ні Уряд у Суді не стверджували, що вжиття цих заходів поклало б непропорційний тягар на органи державної влади з огляду на їхні інші пріоритети. Наприклад, ніщо не свідчить, що органи державної влади не могли просунутися в розслідуванні без проведення складних слідчих дій за кордоном: хоча багато юридичних осіб, пов'язаних із сайтом-порушником, діяли в інших країнах, сторони, які порушили авторські права заявниці, користувалися послугами українських банківської та телекомунікаційної компаній (див. пункт 5 і підпункт «iv» пункту 13), які повністю перебували під юрисдикцією українських органів державної влади.

53. Крім того, слід зазначити, що сама заявниця намагалася допомогти зусиллям національних органів влади стосовно пошуку власника банківської картки і сама подала клопотання про тимчасовий доступ до інформації (див. пункт 11). Однак їй не вдалося це зробити у зв'язку з поспішним рішенням органів державної влади закрити кримінальне провадження. Враховуючи подальшу плутанину щодо місцезнаходження матеріалів справи, заявниця не могла ще раз подати своє клопотання принаймні до 18 грудня 2015 року, коли національні суди скасували наступну постанову про закриття кримінального провадження як передчасну (див. пункт 20).

54. Справді, заявниця не проявила ініціативи щодо подання повторного клопотання про тимчасовий доступ до відповідної інформації, коли це стало можливим (після 18 грудня 2015 року). Однак матеріали справи свідчать, що заявницю регулярно не повідомляли про відповідні постанови або навіть про місцезнаходження матеріалів справи у визначений момент, що ускладнювало їй надання допомоги у розслідуванні в періоди, коли воно ще офіційно проводилося (див. пункти 16 і 18).

55. Загалом Суд доходить такого висновку щодо ефективності розслідування.

(i) Існували конкретні слідчі дії, доступні органам державної влади та вказані заявницею, які, ймовірно, дозволили б органам державної влади встановити причетних до злочину осіб. Це стосувалося, головним чином, встановлення власника банківської картки, яка, як стверджувалося, використовувалася для отримання оплати за незаконні завантаження (див., наприклад, пункти 49 і 50).

(ii) Ніщо не свідчить, що вжиття цих заходів поклато б непропорційний тягар на органи державної влади, навіть враховуючи відносно обмежену тяжкість стверджуваного злочину проти інтелектуальної власності заявниці.

(iii) Органи державної влади постійно та неодноразово не вживали цих заходів протягом тривалого періоду часу та без будь-яких чітких пояснень, що також було визнано національними судами (див., наприклад, пункт 20).

(iv) Заявниця не мала практичної можливості допомогти розслідуванню органів державної влади своїми власними діями, частково через поведінку самих органів державної влади (див. пункти 12, 16 і 18).

56. З огляду на поєднання цих обставин загалом Суд вважає, що держава не виконала своїх позитивних обов'язків у зв'язку з майном заявниці через грубі та серйозні недоліки, які характеризували проведення розслідування кримінальної справи.

57. Отже, було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції.

II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

58. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.»

59. Заявниця вимагала 2 100,20 євро в якості відшкодування матеріальної шкоди на підставі її оцінки втраченого доходу від паперових примірників її книги, які, на думку заявниці, залишилися непроданими, оскільки книга була доступна для незаконного завантаження. Вона також вимагала 2 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди та 284 євро в якості компенсації судових та інших витрат (поштові витрати, понесені під час провадження на національному рівні та у Суді).

60. Уряд заперечив проти цих вимог.

61. Суд зазначає, що у цій справі порушення було встановлено лише щодо дотримання позитивних обов'язків державою за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції. Це обов'язок вжиття заходів, а не

досягнення результатів, і навіть якби вони були повністю виконані, заявниця, можливо, не змогла б отримати відшкодування шкоди, якої вона могла зазнати. До того ж вимога заявниці стосовно відшкодування матеріальної шкоди не ґрунтується на доказах, що книгу справді завантажували з мережі «Інтернет», і, якби так було, це призвело до того, що паперові примірники книги залишилися непродані. Таким чином, суд відхиляє цю вимогу.

62. Беручи до уваги характер встановленого порушення, яке стосується невиконання державою її позитивних обов'язків, Суд присуджує заявниці 750 євро в якості відшкодування моральної шкоди та додаткового суму будь-якого податку, що може нараховуватися.

63. Суд також вважає за розумне присудити суму у розмірі 284 євро, яка охоплює витрати за всіма аспектами, та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявниці.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції;
3. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявниці такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 750 (сімсот п'ятдесят) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 284 (двісті вісімдесят чотири) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявниці, в якості компенсації судових та інших витрат;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
4. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

РІШЕННЯ У СПРАВІ «КОРОТЮК ПРОТИ УКРАЇНИ»

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 19 січня 2023 року відповідно до пунктів 2 та 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Віктор Соловейчик
(*Victor Soloveytschik*)
Секретар

Жорж Раварані
(*Georges Ravarani*)
Голова